

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XIII. Cùm Causam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Cùm Causam.

PARAPHRASIS.

Inter Colubriensem & Egitanensem Episcopos controversia erat super finibus diocesium, eam rem Honorius III. commisit duobus aliis Episcopis, mandans, ut libros antiquos, & similia ex quibus fines dignosci possent, inspiciant, testes quoque audiant, famam & alia adminicula perpendant, & ita in negotio illo procedant.

SUMMARIUM.

1. Scriptura antiqua, conferunt aliquid ad faciendam fidem.
2. Et quidem ubi non agitur de præiudicio alterius, fidem plenam faciunt.
3. Secus, si de præiudicio alterius agitur.
4. Nisi in archivio, seu loco publico, ubi authenticæ Scripturæ sub custode publico aservantur, reperta fuerint.
5. Vel nisi illis communiter ab antiquis creditum sit.
6. Vel nisi modica tantum causa sit.
7. Plures imperfectæ probationes, si ad eundem finem tendant, possunt simul iunctæ, plenam probationem facere.

NOta I. Libri & Scripturæ antiquæ enuntiantes aliquid, factum vel non factum, fidem aliquam merentur. Pro intellectu adverte, certum esse apud omnes, quod antiquitas Scripturæ conferat aliquid ad probationem, uti videre est, apud *Aimonium Menoch, de arbitrar. lib. 2. Casu 3.* tum quia ipsa antiquitas venerationem & Auctoritatem aliquam Scripturæ tribuit, tum quia gesta antiqua difficile probari possunt, & ideo leviores probationes admitti solent; sed quantum fidei antiquis libris aut Scripturis tribuendum sit, sequentibus assertionibus dicam.

Assertio I. Scriptura libri, vel marmoris seu monumento incisa litera fidem facit in Causa, quâ non agitur de præiudicio alteri,

h h 2

v. g.

Nota I. Lex nisi sit rationabilis, honesta atque utilis Reipublicæ, non habet veram legis rationem, sed pestis ac corruptela appellari debet.

Nota II. Si per testes crimine commissum legitime probari potest, non debet Reus infamatus admitti ad purgationem canonicam, cuius forma præscribitur in cap. *Quoties. s. s. Porrò. de Purg. Canon.* ut si Titius suspectus juret, se crimen non commisisse, & adducat conpurgatores, qui jurent se existimare, quod Titius verè jurarit, Ratio dari debet, quia purgatio per iuramentum subsidiaria est, si aliæ legitimæ probationes deficient. cap. *Accedens. 14. De purgat. Canon.* Sed neque statuto aut consuetudine introduci potest, ut canonica expurgatio per iuramentum fiat, si crimen legitime probari possit, cum sit omni juri, videlicet non tantum positivo, sed etiam Divino contraria, partim, quia scelera pleraque impunita manebunt cum magno Reipublicæ detrimento. cap. *Est iniusta. 33. Caus. 23. quest. 4.* partim quia periuriis occasio præbetur, quando multi reperientur, qui ut sceleris poenam ac infamiam declinent, falso iuramento se purgare aggredientur. Videatur *Decius his. n. 4. & 5.*

3 Loquitur itaque textus noster de purgatione seu ostensione negatiuæ per iuramentum. Alia autem est expurgatio seu ostensio negatiuæ indirecta, quæ fit per testes à Reo ex aduerso productos contra testes Actoris de commisso crimine deponentes, talis expurgatio licita & consueta est, iuxta cap. *Ex tenore. 35. de testib. & tradit glossa in cap. Clerici. 32. distinct. 81.* Se quid, inquit, si duo Clerici dicunt me commisisse fornicationem cum aliqua tali die; duo laici dicunt me fuisse secum totâ die in alio loco. Dico præponendos esse laicos, quia stant pro Reo, ubi glossa marg. monet, testes præferendos esse qui stant pro Reo, cum causa ipsius fauorabilior sit quàm Actoris, nec interest, tamen si testes pro Actore adducti, magis idonei videantur, videlicet Clerici, dummodò & alij quos Reus innocentæ suæ testes adduxit, absolutè loquendo sint idonei.

v. g. quòd infans baptizatus, Ecclesia consecrata sit. Secùdùm *Innoc. in Rubr. de Consecr. Eccles. Panorm. hic n. 1.* & ita intelligi debet *gloss. hic. verb. per libros. gl. in c. Sanò. 6. caus. 24. q. 2. verb. Diptychis.* Ratio est, quia enim in tali casu præsumptio non est, quòd aliquis fallere velit, idèd receptum est, ut etiam unius testimonio credatur; sicuti *loc. cit. Innoc. tradit.*

3 Assertio II. Si agatur de alterius præiudicio, scriptura antiqua fidem plenam non meretur. Ita *Panorm. hic. Mascard. Conclus. 975. Georg. Everhardus. vol. 1. Consl. 27. n. 6. Decius Felin. n. 3.* Nam alioqui magna occasio præberetur quoscunque fallendi, posset enim Prælatus vel Officialis eius in libro censuali varia scribere debitorum nomina & possessiones ad Monasterium spectantes; quamobrem neq; publico instrumento solet credi, nisi sit confectum cum consensu eius, in cuius præiudicium cedit. *Arg. legis Censualis, 6. C. de don. & tradit Felinus hic. n. 3.* quòd in dependètib; à consensu duorum scriptura publica facta ad assertionem unius non probat. Si tamen in instrumento antiquo inter duos confecto, aliquid adiectum sit, quòd cedere possit in præiudicium tertij, v. g. locum aliquem esse sub iurisdictione aut diocesi hac, tum magnam veritatis præsumptionem facit, imò plenam probationem, si plura talia instrumenta non ab uno & eodem Notario confecta reperiantur. quâ de re *Felinus hic. n. 4.*

4 Limitatur hæc Assertio. Primò. Si scriptura antiqua conservata reperiat in archivio seu loco publico in quo solùm authenticæ scripturæ asservantur, eique Archivio magna communiter fides adhiberi soleat. *Argum. cap. Ad audientiam. 13. de Prescript. ubi id tradit gloss. verb. Censualis, & habetur expressius in Authent. Ad hac. Cod. De fide instrum. docet Bart. in l. 1. ff. Si certum petatur. Panorm. hic. num. 1. Felin. num. 3. Everhard. loc. cit.* Requirit tamen DD. apud *Felin. cit. loc. Dec. hic. n. 7. gl. marg. in cit. Authent.* ut Archivium publicum custodem habeat, cui ex publico officio incumbat, ut non nisi quæ fidem mereantur inter Scripturas Archivij reponantur.

Limitatur II. Si talis sit liber aut scriptura, cui ab antiquis communiter creditum sit, ita colligitur ex hoc cap. & tradunt *Panorm. Felin. Everhard. loc. cit.* & confert ad hoc quòd tradit *Innoc. in c. Veniens. n. 6. de verborum signific. Bald. in Authent. quas actiones. n. 16. C. De SS. Ecclesiis,* quòd in excendentibus hominum memoriam cõmunis fama & persuasio fidem facere debet. Exinde colligit *Bartolus in l. 1. n. 22. ff. Si certum pet. Felinus hic n. 1. Everhard. n. 6.* fidem habendam esse Historicis, Chronicis ac similibus scriptis antiquis, si ex traditione autoritatem habeant, quia communiter ipsis creditum est, tunc enim & nos credere oportet, ait *Bartolus,* & confert hoc dictum ad convincendos hæreticos, nam licet fateamur, quòd Patres antiqui singuli ac seorsim errare potuerint, si tamen aliquid doceant, quòd ex traditione constat, pro vero communiter agniti esse, nunc sine pertinacia aut intellectu stupiditate fides negari non potest.

III. Limitat *Panorm. hic n. 1.* Si causa modica sit, quòd ad probandũ sufficiat scriptura antiqua, & vera videtur limitatio, ob generalem regulam apud *Decium hic n. 1.* quòd in causis modicis minor probatio sufficiat, quænam autem causa modica censeri debeat, ita ut spectatis circumstantiis maior probatio requirenda non sit, iudicis arbitrio committitur.

Nota II. Probationes semiplenæ seu imperfectæ & simul junctæ, facere possunt probationem plenam. Ita *Panorm. hic. n. 2. Decius n. 9. Felin. n. 9.* Sed ita distinguendum, vel plures probationes imperfectæ ad eundem finem tendunt, vel nõ ad eundem, hoc posteriori casu semutò non adiuvant, ut si testes omnino singulares sint de diversis v. g. furtis deponentes, priori casu adiuvant se mutò & efficiunt probationem plenam, idq; clarum est, si duo v. g. testes de eodem facto, eodem modo testentur; sed etiam id locum habet, si de diversis testentur, sed ad eundem finem tendentibus actibus, ut si unus testis oculatus testetur Titium commisisse homicidium, alij duo testes deponant de fama publica, alij duo de fuga eiusdem Titij, hæc enim sunt indicia & admi-

adimicula, quæ si plenè probata fuerint, adiuuant se mutuo, & tum inter se, tum multo magis cum vnico teste ipsius facti plenam probationem efficiunt; sin autem indicium v. g. fama semiplenè tantùm, videlicet per vnicum testem probetur, non tantam vim habet.

CAPITVLVM XIV.

Causa.

PARAPHRASIS.

Puella quædam Matrimonium contraxerat cum iuvene, sed post nuptias recessit, & monasterium ingressa professionem edidit, asseuerans se Virginem mansisse, sed iuuenis eam repetebat, allegans, quòd matrimonium cū ipsa consummārit. Super hac causa consultus Pontifex Honorius III. rescribit, vt puella interim in Monasterio secura permaneat, donec iudicialis sententia lata fuerit, & vt iudices delegati ex vtraque parte probationes recipiant; & specialiter si vir opponere velit contra mulieres de Virginitate puellæ testificantes, super hoc audiatur; deinde cūm obfetricum iudicia quandoque fallant, idèd præter mulieres modò adhibitas, aliæ adhuc honestæ ac prouidæ Matronæ adhibeantur, quæ de Virginitatis priuilegio testimonium dent.

SUMMARIVM.

1. Agens interdicto recuperanda tanquam spoliatus, non restituitur nisi probata fuerit spoliatio.
2. Qui adhibentur vt periti artis ad iudicium suum in casu dubio proferendum, debent esse honesti & probate vitæ.
3. Donatio illius, qui se & bona sua a quæ principaliter religioni dedicauit, reuocari potest professione non secuta, si per errorem validam hanc esse, aut fore existimauit: secus, si irritam sciuit.

NOTA I. Sponsus de præsentis post contractum, sed nondum consummatum

matrimonium religionem ingredi ac profiteri potest. *c. 2. de Conuersione Coniugatorum. c. Desponsatum. 27. & seq. 27. q. 2. & dixi lib. 5. tr. 10. p. 3. c. 6. n. 3.*

Queritur, cur mulier quæ à marito propria auctoritate recessit, non statim ei restituta fuerit, iuxta *c. Ex transmissa. 8. c. Ex Parte. 14. de restit. spol. Resp.* Quia agens interdicto recuperandæ possessionis tanquam spoliatus, non restituitur nisi probata sit spoliatio, in hoc autem casu spoliatio nondum probata fuit, quando quidem mulier excepit se intactam à viro discessisse, & inter Virgines canonicè professam esse; non enim spoliare censetur, qui iure suo vititur, rectè itaque differtur restitutio, donec probationibus vtrinque allatis intelligatur, num justè recesserit, an iniustè. Quare idem arbitrator dicendum, etsi mulier nondum professa esset, sed tantùm ingressa & inter nouitias numerata, quia nisi constet de spoliatione, non debet fieri restitutio secundùm gl. & DD. in *c. Consultationibus. 10. de Offie. delegati.* dum autem ignoratur, num mulier à viro cognita sit, consequenter an jus habuerit Monasterium ingrediendi, non constat de spoliatione, ergo non debet ipsi restitui statim. Excipe, nisi sit præsumptio contra mulierem, vt quia non paucis mensibus habitauit cum marito, & postea se separauit, arg. *c. Ex publico. 7. de Conuers. Coniugat.*

Nota II. Periti artis, qui in casu dubio aduocantur, vt iudicium suum siue credulitatem proferant, debent esse honesti ac vitæ probatæ, idque sumitur ex lege *Magistros. 7. C. de Professoribus. l. 10.* vbi dicitur, quòd Magistri studiorum doctorèque moribus primùm excellere debeant.

Queritur hîc, si Professio facta à muliere, irrita censeatur, quia contra fidem Matrimonii consummati facta sit, num bona donata Monasterio restitui debeant? Hanc quæstionem proponit glossa in *authent. Ingressi. C. de SS. Eccles.* & bene decîdit *Bart. ibi. n. 13.* vel aliquis dedicat se cum bonis suis Religioni, ad eoque bona accessoriè donat; hoc casu expressio nihil operatur, cūm